

Variabilita učení

Milan Kotík, AISIS

Zdůvodnění

Filozofie demokratických společností je založena na svobodě a autonomii jednotlivců, zlepšování rozdílných individuálních nadání, schopností a jejich uplatnění ve společnosti.

Spolu s převratným rozvojem výpočetní techniky, informatiky a komunikace roste stále více i možnost přizpůsobit všechny produkty a služby a upravit životní podmínky v souladu s potřebami, přáními a zájmy jednotlivců. Ve shodě s těmito trendy je individualizace učení, velmi relevantní pro každého studenta, kýženou kvalitou vzdělávání. Ve skutečnosti však stále vidíme, že je hlavní proud vzdělávání postaven na myšlence, že „jedna velikost se hodí pro všechny“:

- *Učební skupiny jsou zpravidla tvořeny podle roku narození, a to navzdory psychologickým poznatkům, že studenti různého věku se mohou navzájem ovlivňovat skrze vzájemné učení*
- *Časový rozvrh je většinou organizovaný do hodin na základě lineárního týdenního programu - studenti nemohou ovlivnit, co a kdy se budou učit, následně se učitelé snaží motivovat je poukazováním na důležitost obsahu. Studenti tak musí věnovat stejné množství času každému z předmětů, témat a úkolů, přestože mají různá nadání a zájmy*
- *Neformální zkušenosti, sociální a kulturní původ a zázemí a osobní dovednosti studentů se neberou zpravidla v potaz*

V Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením je mezi zmíněnými principy koncept "Univerzálního designu" (Universal Design - UD) a odůvodněné úpravy (Reasonable Accommodations - RA). Oba koncepty spolu velmi úzce souvisí a my je pojímáme obecně na diverzitu učení. Univerzální design je založen na následujících principech: přístupnost, individuální úpravy prospěšné všem a učební osnovy a učební prostředí, jež vycházejí z diverzity již od počátku, namísto toho, aby se až dodatečně v tomto směru upravovaly. Někdy jsou odůvodněné úpravy nutné a nemohou být prospěšné pro všechny, např. Brailleovo písmo.

Variabilita učení

Oblast této diverzity definujeme jako podmínky podporující učení každého jednotlivce s jeho odlišnými potřebami, zkušenostmi, nadáním, zájmy, kulturním a sociálním prostředím, s různými jazykovými schopnostmi, motivacemi a styly učení.

Tyto podmínky zahrnují následující aspekty:

- **Design učebního prostředí a učebních osnov** (např. školy, třídy, knihovny) včetně vybavení, učebních pomůcek, připojení...
 - Je učební prostředí přístupné všem? Existují nějaké překážky v učení?
 - Odpovídá učební prostředí jednotlivým učebním potřebám a stylům?
 - Je učební prostředí vybaveno nástroji, pomůckami, zdroji, potřebnými k individualizovanému učení?

- **Organizace učení** (včetně učebních osnov)
 - Je rozvrh flexibilní?
 - Jsou učební skupiny flexibilní?
 - Mohou si studenti vybrat, jak a s kým se mohou učit?
 - Mohou si studenti vybrat, co se budou učit?

- **Metodologie výuky - didaktika**
 - Je metodologie výuky přístupná/efektivní pro každého studenta?
 - Berou učitelé v úvahu různé potřeby studentů? Zná učitel potřeby studentů?
 - Vychází učitel od počátku z diversity ve třídě?
 - Jsou ve výuce zahrnuty metody (sebe)reflexe a (vzájemného) hodnocení?

- **Kultura vztahů** (role učitele, úroveň autonomie studentů...)
 - Jaká je role učitele v procesu učení?
 - Kdo je zodpovědný za studentovo učení? Má student své učení ve své moci?